

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ
RESİM BÖLÜMÜ

LİSANS BİTİRME TEZİ

HAZIRLAYAN

Rukiye TAHTALI

DIŞAVURUMCU RESİM GELENEĞİNDE SİYAH BEYAZ

YÖNETEN

Doç. Dr. Muhammet TATAR

ERZURUM-2025

TEŞEKKÜR

Bu alıőmayı gerekleőtirmem de 4 yıl boyunca bana yardımcı olan değerli bilgilerini benimle paylaőan azim ve disiplinli sabırlı ve anlayıőlı kullandığı her kelimenin hayatıma sunduğu değeri asla unutmayaım saygıdeğer Do. Muhammet TATAR, dönem boyunca benden yardımını ve sevgisini değerini ve kıymetini esirgemediği iin sonsuz teőekkürlerimi sunarım.

Saygılarımla

Rukiye TAHTALI

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	I
İÇİNDEKİLER	II
ŞEKİLLER DİZİNİ	VI
BİRİNCİ BÖLÜM	1
Giriş	1
Amaç-Kapsam	1
Araştırmanın Amacı	2
Araştırmanın Yöntemi	2
Araştırmanın Bulguları	2
Araştırmanın Sonucu	2
İKİNCİ BÖLÜM	4
Siyah ve Beyazın Dışavurumcu Anlamı	4
Kontrastın İfade Gücü	4
Önemli Sanatçılar ve Yaklaşımları	4
Biçim ve İçerik İlişkisi	5
İkonogarifik Olarak Siyah Beyaz Renk Nedir?	5
Dışavurum Akımında Siyah Beyazın Sembolik İfadeleri	6
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	8
Genel Kavramları	8
Dışavurumculuk Nedir?	8
Sanayi Devrimi ve Kentleşme:	8
Savaşın Yıkıcı Etkisi	8
Psikolojinin Gelişimi:	8
Dışavurumculuğun Temel Kavramları	9
Mit ve Antik Dönem İçersin de Siyah Beyaz	9

Siyah ve Beyazın Dışavurumcu Anlamı	12
Kontrastın İfade Gücü	12
Önemli Sanatçılar ve Yaklaşımları	12
Dışavurumculukta Siyah Beyaz Çalışan Sanatçılar	13
“Franz Kline” (1910-1962)	13
Robert Motherwell (1915 - 1991) Siyah Beyaz	14
Pierre Soulages(1919 -2022).....	16
Ernst Ludwig Kirchner(1880 -1938).....	17
Dışavurumcu Akımın Psikanaliz Ve Dışavurum Üzerine Etkisi.....	19
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	20
Uygulama Raporu.....	20
İçerik Ve Biçime Yönelik Saptamalar	21
Sonuç	21
KAYNAKÇA	23
EKLER	24
ÖZGEÇMİŞ.....	31

ÖZET

LİSANS BİTİRME ÖDEVİ

DIŞAVURUMCU RESİM GELENEĞİNDE SİYAH BEYAZ

Rukiye TAHTALI

Temmuz 2025 ,

Soyut Dışavurumculuk, 20. yüzyılın başlarında, özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'dan Amerika'ya göç eden sanatçılarla birlikte gelişen bir sanat akımıdır. Bu akım, sanatçıların iç dünyasını, duygularını ve hayal gücünü dışa vurmasına yardımcı olmaktadır. Bu dönem de Sanatçılar, doğayı temsil etmek yerine artık duyguların psikolojik yönlerini yalnızca renk ve biçim ile ifade etmişlerdir. Bu anlayışla birlikte gelişen eserler, bireyin ruhsal durumunu yansıtırken aynı zamanda toplumsal değişimlerin birey üzerindeki etkilerini de rol olarak koymuştur. Soyut Dışavurumcu sanatçılar saf biçimi ortaya koymakla birlikte Küresel ve toplumsal yapının değişmesi, sanat ve sanatsal yapının değişmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Toplum da istemsizce meydana gelen ruhsal birikimlerin sonucunda ortaya çıkan Soyut Dışavurumculuk; soyut sanatın bir türü olarak 1940'lı yılların ortalarında da meydana gelen New York'ta ki sanatçılar özgün üsluplarıyla dünya çapında tanınmışlardır. Artık doğanın temsili yerine duyguların psikolojik yönünü de renk ve formlarla ifade edilmişlerdir. Duygu ve hayal gücünün üretkenlikle birleşmesi dışavurumcu akım olarak da tanımlanabilen bir sanattır.

Soyut Dışavurumculuk, hem sanat eğitimi hem de sanatçı kimliğinin analizi açısından önemli bir dönüm noktasıdır. Kavramsal süreçlerin gelişimi ve sanatın bireysel ifadeye dönüşmesi, bu akımın temel taşlarını oluşturmuştur.

Anahtar kelime: Soyut Dışavurumculuk, Siyah Beyaz, Renk Geleneği

ABSTRACT
UNDERGRADUATE FINAL PAPER
IN THE EXPRESSIONIST PAINTING TRADITION BLACK AND WHITE

Rukiye TAHTALI

July 2025,

Abstract Expressionism is an art movement that developed with the artists who migrated from Europe to America in the early 20th century, especially after World War II. This movement helps artists express their inner world, emotions and imagination. During this period, instead of representing nature, artists expressed the psychological aspects of emotions only with color and form. The works that developed with this understanding reflected the individual's spiritual state and also played a role in the effects of social changes on the individual. Abstract Expressionist artists, while presenting pure form, play an important role in the change of global and social structure, art and artistic structure. Abstract Expressionism, which emerged as a result of the involuntary spiritual accumulations in society; As a type of abstract art, artists in New York, which emerged in the mid-1940s, became known worldwide with their unique style. Now, instead of representing nature, they expressed the psychological aspects of emotions with color and form. The combination of emotion and imagination with productivity is an art that can also be defined as an expressionist movement. Abstract Expressionism is an important turning point in terms of both art education and the analysis of the artist's identity. The development of conceptual processes and the transformation of art into individual expression have formed the cornerstones of this movement.

Keywords: Abstract Expressionism, Black and White, Color Tradition

ŞEKİLLER DİZİNİ

- Şekil 1.** Los Caprichos, no: 72 No te escaparàs (Kaçamayacaksın), Aside yedirme baskı, perdahlanmış leke baskı. Los Caprichos, no: 51 Se repulen (Kendilerine çekidüzen veriyorlar), Aside yedirme baskı, perdahlanmış leke baskı ve çelik kalem. 10
- Şekil 2.** Los Caprichos, no: 32 Por que fu sensible (Çünkü Duygusalı), Leke baskı. Los Caprichos, no: 39 Asta su abuelo (Dedesı Bile), Leke baskı. Baransel 11
- Şekil 3.** Franz Kline, "The Bridge" (Köprü), 1955, 208,5x138,5 cm. T.Ü.Y.B. MunsonWilliams-Proctor Arts Institute Utica, New York 13
- Şekil 4.** İspanya Cumhuriyeti'ne Ağıt – Elegy To The Spanish Republic Tarih: 1961, Orijinal Boyut: 178 X 229 Cm, ... 15
- Şekil 5.** Resim (Tuval üzerine siyah yağlıboya, 193,4 x 129,1 cm) (Soulages, 1948-49) 16
- Şekil 6.** Ernst Ludwig Kirchner, Nervous People Eating (Sanatorium Kohnstamm), 1916, Woodcut on paper. 30,7 x 44,5 cm 18

İKİNCİ BÖLÜM

Siyah ve Beyazın Dışavurumcu Anlamı

Siyah: Karamsarlık, ölüm, yalnızlık, bastırılmış duygular, isyan ve bilinçaltı karanlık gibi ifadeleri şekillendirir.

Beyaz: Boşluk, sessizlik, mesafe, ruhsal arınma ve aynı zamanda içsel soğuklukla ilişkilendirilmektedir.

Bu iki renk, zıtlıklarıyla birlikte kullanıldığında sanatçının içsel çatışmalarını, karşıt duygularını ve dramatik anlatımını ortaya koymakla birlikte Siyah ve beyaz, sanat tarihinde karşıtlıkların simgesi olarak sıkça kullanılmış renklerdendir. Dışavurumcu sanatta ise bu renkler, doğrudan insan ruhunun benliğini karmaşık ruh halini ve çatışmalı yapısını anlatmak için kullanılmaktadır. Siyah renk, genellikle korku, yalnızlık, ölüm, bastırılmış duygular ve karanlık ve yoğun duygularla ilişkilendirilir. Beyaz ise bazen saflığı, sessizliği ve huzuru temsil ederken; bazen de boşluk, soğukluk ve duygusal uzaklık anlamını da taşımaktadır. İki rengin birlikte kullanımı, izleyicide hem görsel hem de psikolojik olarak güçlü bir etki yaratır.

Kontrastın İfade Gücü

Siyah ve beyaz, dışavurumcu sanatta gerilimi ve yoğunluğu artıran bir kontrast oluşturur. Bu kontrast, izleyici üzerinde güçlü psikolojik etkiler yaratmakta aynı zaman da sadeleştirerek doğrudan bir ruhsal etki doğurmaktadır. Dışavurumcu sanatçılar için siyah ve beyazın karşıtlığı, dramatik etkiyi artırmanın güçlü bir yolunu bulmuş bu iki renk arasındaki keskin geçişler, bulmuş duygu yoğunluğunu ve kompozisyona derinlik kazandırmıştır. Sanatçı, renkli anlatımın dışına çıkarak yalnızca siyah ve beyazla çalıştığında, izleyicinin dikkatini çekmekle birlikte biçim, hareket ve duyguya yönlendirir. Böylece sanatçının içsel dünyası, renk karmaşasından arındırılmış olup doğrudan ve saf bir şekilde sunulmuştur.

Önemli Sanatçılar ve Yaklaşımları

Bazı dışavurumcu sanatçılar siyah ve beyaz renklerin sunduğu anlatım gücünü kendi üsluplarına uygun şekilde yorumlamıştır:

Franz Kline: Kalın siyah fırça darbeleriyle birlikte beyaz zemin üzerine kullanarak dinamizm ve hareket duygusu yaratmaktadır. Onun eserlerinde siyah, bir form değil, hareketin kendisi önemlidir.

- Pierre Soulages: Siyahı bir renk değil, ışığı yansıtan bir yüzey olarak ele almakla birlikte. 'Siyahın ışığı' (noir-lumière) yaklaşımıyla bilinir ve siyahın yüzeye olan ilişkisini işler.

- Robert Motherwell: Özellikle "Elegy to the Spanish Republic" serisinde siyah-beyaz soyut formlarla politik ve varoluşsal temaları işlemekle ve Lekeseli formlar içsel çatışmaları temsil etmektedir.

Biçim ve İçerik İlişkisi

Siyah ve beyaz, biçimsel olarak sadelik taşısa da içeriksel olarak çok yönlü ve derin anlamlar yüklenmektedir. Eser analizlerine baktığımızda arınmış kompozisyonlar, duyu yoğunluğunu daha doğrudan bir şekilde aktarmaktadır. Böylece içerik ve biçim bütünleşir; sade görünen bir yapı, karmaşık duyguların taşıyıcısı haline gelir. Sanatçının iç dünyasındaki karanlık, boşluk, isyan ya da sessizlik gibi duygular, bu iki renk aracılığıyla yoğun ve çarpıcı biçimde dışa vurulur. Siyah ve beyazın karşıtlığı, yalnızca görsel değil, aynı zamanda duyu felsefi ve psikolojik bir karşıtlıktır. Bu yönüyle, dışavurumculuğun özüne en uygun renk çiftlerinden biridir. Siyah ve beyaz rengin kullanımı, dışavurumcu sanatçının biçimsel tercihlerini güçlendirmektedir. Bu iki renk, diğer renkli alanların dikkat dağıtıcı etkisini ortadan kaldırarak çizgi, leke, hacim ve kompozisyon düzeni gibi görsel ve duyu elemanların gücünü artırır. Franz Kline gibi sanatçılar, siyah fırça darbeleriyle biçimi öne çıkarırken bu darbeler sadece görsel anlamda değil, ruhsal bir hareketin ve içsel patlamanın ifadesi de olmaktadır. Biçim, bu yaklaşımla anlatımın taşıyıcısı değil, duyunun kendisine dönüşümünü sağlar.

Siyah ve beyazın sınırlı palette oluşu, sanatçıyı biçimsel anlatımda daha yaratıcı olmaya zorlamaktadır. Biçim sadeleştikçe içerik derinleşir. Bu sade biçim, içerikteki psikolojik yoğunluğun daha doğrudan aktarılmasını sağlar. Robert Motherwell'in çalışmalarında görüldüğü gibi, tekrar eden siyah formlar ölüm, kayıp ve yas gibi temalar ritmik bir hale dönüşür. Burada biçimsel sadelik, içerikteki yoğunluk taşıyıcısıdır.

İkonografik Olarak Siyah Beyaz Renk Nedir?

En basite indirgenmiş Envanterde veya resmi kayıtlarda geçen basmakalıp belgelerde her renk tasviri ve renk öncelikle kültürel ve de ideolojiktir. Ve bir formun rengini belirtilip belirtilmemesi de son derece anlamlı kılınmak da ve belli bağlamlar üzerinde olan ekonomik, siyasal, toplumsal ve kültürel alanda simgesel anlamlar içerir (Pastoureau,2012 s.2).

Bu sebeple renklerin bilimsel açıdan gruplandırılması ile beyaz gibi siyahın da renksizlik olarak kabulünün yanı sıra ikonografik açıdan bir olumsuzluk eğilimi göstermektedir. Belirli zaman içerisinde renk spektrumu sadece görsel algılar ve toplumsal

kodlama dahilinde de oluşturulduğu siyah renk sanat alanının da kavramsal karşılığını bulamamıştır.

Mukaddes'e Yaratılış kitabını incelediğimiz de ilk satırlarına inanacak olursak eğer karanlıklar aydınlıktan önce vardı ve yeryüzü dahil canlılardan yoksunken onu çepeçevre kuşatıyordu; ışığın ortaya çıkışıyla birlikte yeryüzünde hayatının oluşabilmesi olmazsa olmaz bir koşuldu. Kitabı Mukaddes'e göre Yaratılış'ın ilk öyküsünde, siyah renk tüm renklerden önce vardı. İlk renkti ve de en başından beri olumsuz bir statüye sahipti; siyah içerisinde yaşam olumsuzluk tu ışık iyiydi, karanlık ise değildi. Renklerin simgeleri açısından siyah, Kitabı Mukaddes'in ilk beş satırının ardından, boşluğu ve ölümü çağrıştırmıştır (Pastoureau,2012 s. 3).

Dışavurum Akımında Siyah Beyazın Sembolik İfadeleri

Dışavurumculuk (Ekspresyonizm) bireyin duygu ve iç dünyasını dışavurumunu konu alan bir sanat akımıdır. Renk kullanımı bu akım da genelde duyguları ifade etmek için yoğun şekilde kullanılır. Genellikle canlı çarpıcı renk kullanımı ve ya rahatsız edici renkler olarak bilinse de siyah beyaz rengin önemi güçlü ve anlamlı yer tutar. Siyah beyaz renk kullanımı zıtlık keskin geçişleri ve de duygusal yoğunluğu artırır. Renklerden arındırılmış çizimler doğrudan seyircinin dikkatini kendini ifadeye yönlendirir. Bu da eserin dramatik yönünü güçlendirir. Bakıldığında da renk ışığıyla gölgesiyle anlatılmak istenen içsel çatışmayı yalnızlığı ruhsal karmaşayı kaygıyı gizemi korkuyu anlatmak için iyi bir yöntemdir. Siyah boğucu atmosferi karanlık duyguları umutsuzluğu ifade ederken beyaz renk saflık ışık boşluk doluluğu ifade eder. Dışavurumculuk kompozisyon kurgu ve renk ruh haliyle bütünleşmelidir. Siyah Beyaz renk yalınlığı doğrudan etkiler. Karmaşık renk kullanımdan uzak durmak seyircinin dikkatini çeker. Siyah rengin baskınlığı gerilimi ve toplumsal baskıyı daha iyi ifade eder.

Siyah renge bakıldığında sembolik ifade kullanıldığı yüzey ve malzeme üzerinde yarattığı görsel algı hem ruhen birçok etkiyi barındırır. Toplum içerisinde bu anlam farklılıklar gösterir. Hristiyanlıkta olduğu gibi Müslümanlıkta da siyah, son ve sonluluk sembolik gibi birçok açıdan farklı anlamlar yüklenmektedir. Batı kültürünün de matem rengi olarak bilinmekte aynı zamanda şıklık ve zarafeti simgelemektedir. Çin'de siyah renk kışın ve kuzeyin sembolüken Eski Mısır ve Kuzey Afrika ülkelerinde ise siyah, verimli toprak ve yağmuru ifade ederken şişmiş bulutların rengine benzediği için de bereketi temsil eder.

Siyah, Hint, Japon ve Çin sembolizmasında zamanın başlangıcındaki anlamını yani kaosun ve şekilsizliğin evrenselliğinin maddesi özün rengidir. Geceyi karanlığı yeryüzünün derinliği temsil eden siyah Eski Mısır'da ölümle ilgili tanrıçaları genellikle siyahla

renklendirilmişlerdir. Kutsal kitapta da siyah ve onunla birlikte bütün koyu renkler kötü çağrışıma sahiptir: inançların kötülüklerin Tanrı'nın lanetinin rengi olmaktadır. Bildiğimiz gibi hayat ve Tanrı'nın varlığının göstergesi olarak sadece ışıktır. Dolayısıyla, özellikle de Ortaçağ'dan Rönesans'a İsa'nın ve ışığın rengi olan beyaz iken diğer bir şekilde de zaferin ve yeniden doğuş olarak bilinir. Siyah şeytani varlık iken günah ve ölümün rengi olarak kodlanmıştır. Siyahın rengi yıllardır sembolik değerleri ve anlamları ifade ederken konusundan sonraki yüzyıllarda ise benzer yorumlar yapılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Genel Kavramları

Dışavurumculuk Nedir?

Dışavurumculuk (Ekspresyonizm), 20. yüzyılın başlarında, Almanya’ da ortaya çıkan sanatçının öznel duygusunu yansıtmakla birlikte duygularını, korkularını, öfkesini ve ruhsal gerilimini sanat yoluyla ifade etmeyi amaçlayan bir modern sanat akımıdır. Gerçekliği yansıtmak yerine, içsel durumun aynasıdır. Sanatçılar, doğayı ya da toplumu olduğu gibi değil, duyumsadıkları gibi çarpıtılmış ifade ve çizgilerle deforme olmuş şekillerle yansıtırlar. Görsel ifadeden çok duygu temelini sunar. Dışavurumculuk, yalnızca estetik tercihi değil: tarihsel, toplumsal ve kültürel psikolojik etkenin birleşimiyle ortaya çıkmıştır: Dışavurumcular, dış dünyayı gerçekçi betimleyen realizm ve empresyonizm gibi akımlara tepki olarak doğmuş aynı zamanda görsel gerçeklik yerine öznel duygulara öncelik vermişlerdir.

Sanayi Devrimi ve Kentleşme:

19. yüzyıl sonu ve 20. Yüzyılın başın da Avrupa ‘ da sanayileşme ve kent teknolojisi üzerin de Modern yaşamın getirdiği yabancılaşmayla birlikte yalnızlık, makineleşme ve ruhsal bozulmalar dışavurumcu sanatın temel zeminini oluşturmaktadır. İnsan doğadan ve kendinden uzaklaştıkça, sanatçılar bu ruhsal kopuşu yansıtmak istemiştir. Bu durum da sanatçının içe dönük olmasını kendisini keşfetmesini sağlar.

Savaşın Yıkıcı Etkisi

1. Dünya Savaşı öncesi ve sonrası Avrupa’da yaşanan savaş, kriz, şiddet ve bireylerin karamsar çöküşünü ve insan hayatının değersizliğini vurgulayan çarpıcı temaya sürüklemektedir. Bu durum sanatçıların içsel çöküşe ve ruhsal gerilime odaklanmasına neden olmuştur.

Psikolojinin Gelişimi:

Freud’un psikanaliz kuramını ve Jung’un ortaya koyduğu bilinçaltı, bastırılmışlık ve içsel çatışma teorilerini sanatçıların iç dünyalarını keşfetmesin de yardımcı olmaktadır.

Dışavurumculuğun Temel Kavramları

1. Duygusal Yoğunluk:

Sanatçı, içindeki yoğun duyguları abartılı, çarpıtılmış bir şekilde ifade eder.

2. Bireysellik – Öznel Bakış:

Her sanatçı kendi iç dünyasına ve ruhsal çatışmalarına odaklanmaktadır. Dış dünya değil bireyin ruh halinin bilinçaltı esasıdır.

3. Biçimsel Bozulma:

Gerçeklik, sanatçının duygularına göre çarpıtılmakla birlikte Figürler, mekânlar orantısız ve deforme olmuş şekildedir.

4. Yoğun Kontrastlar ve Simgesellik:

Görsel ve tematik öğeler siyah-beyaz gibi renkler, semboller, lekeler ve yüzeyler anlamlar taşır.

5. Karanlık Temalar:

Yalnızlık, ölüm, çürüme, yabancılaşma gibi temalar sıkça işlenir.

4. Biçimsel Deformasyon

Nesneler ve figürler artık gerçeklik taşımaz; duygusal anlamlar taşır.

Dışavurumculuk, modern dünyanın insan üzerindeki etkisi ruhsal çatışmaya karşı sanatsal bir çığlıktır. Bu akımda amaç sanatta güzellik yaratmak değil; insanın içsel dünyasını açığa vurmak için vardır. Gerçeklik değil; duygusal sezgisel ve bilinçaltı esastır. Bu nedenle dışavurumculuk, sadece bir sanat biçimi değil, bir varoluş anlamını taşımaktadır.

Mit ve Antik Dönem İçersin de Siyah Beyaz

Mitlerde de siyah renk, tanrılara, hayvan figürlerine, kutsal simgelere, gizemli ve korkunç olaylara gölgeye, rüyalara ve günaha işaret etmektedir. Avrupa, Asya ve Afrika mitlerine baktığımızda kültürel ve toplumsal inanışlarını da simgeleyen siyah renk, simgeciliğin temel faktöründe ki renklerden olmuştur. Felsefe alanının da tartışma konuların da olan siyah renk, İkel Dönem'den Antik Dönem'e, Ortaçağ'dan Rönesans'a ve Modern'den günümüze kadar politik yönden ve dinsel ve toplumsal ikonograf çağrışımlar içerisin de barındırmaktadır. Zaman içerisinde olumlu veya olumsuz sembolik anlamlar içermiştir. Yüzyıllar boyunca siyah renk, genellikle korkutucu bir renk olarak bilinmiştir. Karanlıktır gece siyahtır çünkü. Korkuyu ve Ülpertiği ve de tanımsızlığı çağrıştırırken diğer taraftan da toplumsal ön yargıları görsel tarifi

ve imgeleri gibidir. Ateşin bulunma evresine kadar ortaya çıkan karanlık ve insanlar da gece korkusu yerleşik bilgiyen, ateşin bulunmasıyla birlikte bu korkuyla başa çıkılabilmiş ve zifiri karanlıkla siyah algısı değiştirilmiş olup boya verici maddelerin elde edilmesi olanağı da artırmıştır. Yıllar içerisinde bitkiler veya mineraller ısıtılarak boya maddeleri haline gelmiştir ve çeşitlendirilmiştir. Boyama özelliği olan hazır maddeler belirli ısı işlemlerden geçerek elde edilen siyah pigmentlere ulaşılmıştır. Tarihin başından beri kaya resimlerinde bu pigmentler kullanılmıştır. Zaman içerisinde boyar madde elde etme imkanı arttıkça ten renginden kumaşlara kadar birçok alan ve yüzeyde siyah renklendirilme yapılmıştır. Ve böylelikle siyahın tanımı ve telaffuzu da farklılık göstermiştir. Antik coğrafyaya bakıldığında cenaze ve törenlerde baskın renk ve yas tutmanın görsel ifadesi olan siyah yazı ve konuşma dilinde kullanılmıştır. Bu rengi açıklayan iki sığata -ater ve niger'e- Mecazi olarak kötü ve bir sürü olumsuz anlamlar yüklenmiştir: Kötülük, hüznün, zulüm, korku, günah, ölüm ve uğursuzluk gibi (Pastoureau,2012 s.).

Yüzyıllar boyunca siyahla ilgili düşünceler olumsuz anlamlar din adamları filozoflar tarafından reformcu grupların, sanatçıların, üstün statüye sahip kişilerin ve ordu mensuplarının etkisiyle birlikte kalıcı bir ikonografik zemin yaratmıştır. Siyah renk artık ölümcül bir renk olmaktan çıkmış tevazunun ve tövbenin rengi olarak görülmüştür. Zaman içerisinde manastırın rengi olan siyah, beyazla oluşturduğu zıtlık ve ışık ile karanlık yakıştırmaları arasında Hristiyanlığın nefret ettiği renkten çıkıp müteviziliğın ve sadeliğın rengi haline gelmektedir. Mitolojik Hikayeler de dinsel konularda renklerin konumlandırıldığı yer artık tarihsel açıdan çok belirleyici olmaktadır. Çoğu toplumda beyaz olumlu iken değerli bir renkken, siyah ise olumsuz anlamını yansıtır

Şekil 1. Los Caprichos, no: 72 No te escaparàs (Kaçamayacaksın), Aside yedirme baskı, perdahlanmış leke baskı. Los Caprichos, no: 51 Se repulen (Kendilerine çekidüzen veriyorlar), Aside yedirme baskı, perdahlanmış leke baskı ve çelik kalem.

Şekil 2. *Los Caprichos*, no: 32 *Por que fu sensible* (Çünkü Duygusalı), Leke baskı. *Los Caprichos*, no: 39 *Asta su abuelo* (Dedesi Bile), Leke baskı. Baransel

Francisco Goya'nın "Los Caprichos" isimli serisine baktığımız da ki içinde barındırdığı hayaller, dünya dışı varlıklar, rüyalar ve fantastik olan bu eserler serinin içerisinde de gerçekleştirilmiş olmakla birlikte eskizler ve bu eskizlere konulan başlıklar, net bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu başlıklar da anlatılmak istenen öncelikle rüyalar, sonrasında evrensel dil teması altında sıralanmış ve düşünülmüş şekilde çalışma serisinin ilk gravürü, ilk olarak "Rüya gören sanatçı" olarak belirlenmesi düşünülen, şu an ise "El sueño de la razon produce monstros" (Aklın uykusu canavarlar doğurur) ismiyle bilinen bir sanat eseri olarak gerçekleşecekti. Söz konusu olan gravür ve bu gravürü takip eden gravürlerde, sanatçının -ya da aklın- uykuya geçmesinin ardından karanlıklar krallığının kapıları açılarak içinden şeytanlar, cadılar, cinler, canavarlar çıkacaktır. Baudelaire'in söylemiyle bu cadılar gerçekte insana özgü olan bütün karanlık tarafların beden bulmasından ötürü başka bir şey değildir (Baransel, 2012, "Goya: Zamanının Tanığı-Gravürler ve Resimler" ya da Hayallere Özgürlük!).

Francisco Goya'nın baskı resim alanında yapmış olduğu gravürleri fantastik ve mitolojik karakterler içeren, çoğunlukla yarı insan yarı hayvan figürlerinden oluşan çalışmalardır. Ressamın söz konusu gravürlerine baktığımız da karmaşık, kabuslardan oluşan, insanın içindeki kötülüğü eleştiren ve bunu yaparken fantastik unsurlardan mitolojik karakterlerden yararlanan kompozisyonlar olduğu görülmektedir. Sanatçının gravürlerinde kimi zaman insan kıyafetleri giydirilen eşek tasvirleri insana karşı bir eleştiri yapılırken kimi

zaman da bir figürün etrafında onu çevreleyen yaratıkların bulunduğu kompozisyon üzerinden gerçekleştirilenlerin söylemlerle karşılaşmaktadır. Bu yönüyle ressamın gravür serisi dışavurumculuk sanat akımına ve fantastik kavramına önemli örnekler olmuştur.

Siyah ve Beyazın Dışavurumcu Anlamı

Siyah: Karamsarlık, ölüm, yalnızlık, bastırılmış duygular, isyan ve bilinçaltı karanlık gibi ifadeleri şekillendirir.

Beyaz: Boşluk, sessizlik, mesafe, ruhsal arınma ve aynı zamanda içsel soğuklukla ilişkilendirilmektedir.

Bu iki renk, zıtlıklarıyla birlikte kullanıldığında sanatçının içsel çatışmalarını, karşıt duygularını ve dramatik anlatımını ortaya koymakla birlikte Siyah ve beyaz, sanat tarihinde karşıtlıkların simgesi olarak sıkça kullanılmış renklerdendir. Dışavurumcu sanatta ise bu renkler, doğrudan insan ruhunun benliğini karmaşık ruh halini ve çatışmalı yapısını anlatmak için kullanılmaktadır. Siyah renk, genellikle korku, yalnızlık, ölüm, bastırılmış duygular ve karanlık ve yoğun duygularla ilişkilendirilir. Beyaz ise bazen saflığı, sessizliği ve huzuru temsil ederken; bazen de boşluk, soğukluk ve duygusal uzaklık anlamını da taşımaktadır. İki rengin birlikte kullanımı, izleyicide hem görsel hem de psikolojik olarak güçlü bir etki yaratır.

Kontrastın İfade Gücü

Siyah ve beyaz, dışavurumcu sanatta gerilimi ve yoğunluğu artıran bir kontrast oluşturur. Bu kontrast, izleyici üzerinde güçlü psikolojik etkiler yaratmakta aynı zaman da sadeleştirerek doğrudan bir ruhsal etki doğurmaktadır. Dışavurumcu sanatçılar için siyah ve beyazın karşıtlığı, dramatik etkiyi artırmanın güçlü bir yolunu bulmuş bu iki renk arasındaki keskin geçişler, bulmuş duygu yoğunluğunu ve kompozisyona derinlik kazandırmıştır. Sanatçı, renkli anlatımın dışına çıkarak yalnızca siyah ve beyazla çalıştığında, izleyicinin dikkatini çekmekle birlikte biçim, hareket ve duyguya yönlendirir. Böylece sanatçının içsel dünyası, renk karmaşasından arındırılmış olup doğrudan ve saf bir şekilde sunulmuştur.

Önemli Sanatçılar ve Yaklaşımları

Bazı dışavurumcu sanatçılar siyah ve beyaz renklerin sunduğu anlatım gücünü kendi üsluplarına uygun şekilde yorumlamıştır:

- Franz Kline: Kalın siyah fırça darbeleriyle birlikte beyaz zemin üzerine kullanarak dinamizm ve hareket duygusu yaratmaktadır. Onun eserlerinde siyah, bir form değil, hareketin kendisi önemlidir.

- Pierre Soulages: Siyahı bir renk değil, ışığı yansıtan bir yüzey olarak ele almakla birlikte. 'Siyahın ışığı' (noir-lumière) yaklaşımıyla bilinir ve siyahın yüzeye olan ilişkisini işler.

- Robert Motherwell: Özellikle "Elegy to the Spanish Republic" serisinde siyah-beyaz soyut formlarla politik ve varoluşsal temaları işlemekle ve Lekesel formlar içsel çatışmaları temsil etmektedir.

Dışavurumculukta Siyah Beyaz Çalışan Sanatçılar

"Franz Kline" (1910-1962)

Sanatçı ilk eserlerinde toplumcu gerçekçi ve figüratif tarzda eserler yapan Franz Kline 1950'li yıllardan sonra beyaz üzerine siyah kompozisyondan oluşan soyut resimlere geçiş yapmaktadır. Resimlere baktığımız da daha yalın ve renksiz olma özelliklerinin ön planda olduğu görülmektedir. (Yılmaz, 2013, s. 233).Kline, trenlerin hızlı hareketlerinden hoşlanmakta ve eserlerini de buna göre siyah beyaz resimler de bu hareketlilikten devam ederek hızlı bir şekilde çalışmalarını yapmıştır. Eserlerine baktığımızda Sanatçı, siyah boyanın ardından tuval üzerine attığı beyaz fırça darbeleri ile siyah boyanın bazı kısımlarının hareketliliğini keserek düşüncenin açığa çıkmasını amaçlamıştır aslında.

Şekil 3. Franz Kline, "The Bridge" (Köprü), 1955, 208,5x138,5 cm. T.Ü.Y.B. MunsonWilliams-Proctor Arts Institute Utica, New York

Bu resimde (görsel) form ve de konturdan ziyade devinim özelliği taşımaktadır. (Fineberg, 2014, s. 38). Büyük boy kalın fırça darbeleriyle yaptığı çalışmalar Doğu kaligrafisine olan benzerlikleriyle dikkatimizi çekmektedir (Karabaş ve Polat, 2016, s. 46; Gombrich, 2011, s. 604) .

Soyut dışavurumcu sanat anlayışına baktığımız da hem Carl Jung'un psikanalizi hem de Freud'un mit ve bellek bilinçaltı yani akılla ilgili ve yaşadıklarımızın dışı yansımasıyla yaratımların gerçekleştirilmesi noktasında da sürrealizme yönlendirilmiştir. Bu akımda toplanan sanatçılar gerçeküstücülüğün ile doğaçlama arasında ilham kaynağı olmuştur ve bilinçdışıında yer edinmeyle birlikte ortaya çıkarmanın gayreti içerisindeyler. Ve Kline "Köprü" adlı esere baktığımızda geniş boya sürme tekniği ve tuvalde bırakılan boşlukta renkli alanların iç içe geçmesiyle kendiliğinden oluşması sağlanmıştır. (Farthing, 2020, s. 457).

Yapılan araştırma sonucunda özdevinim, çağrışım, içsel ve duygu kavramlarının resimlerinin oluşturulmasından etkilediği ve sanatçıların anlatılan kavramlardan hareketle eserlerini meydana getirdikleri bilinmektedir. Bununla ilgili de dışavurumcuların kendi işlerini gerçekleştirme noktasında Jung ve Freud'un ilham aldıkları görülmekteyken Kline'in siyah beyaz resimlerine baktığımızdaysa sanatçının otomatist tavrıyla bütünleşmesiyle meydana geldiğini düşünülmüştür.

Robert Motherwell (1915 - 1991) Siyah Beyaz

Robert Motherwell'in eserlerine baktığımız da siyah beyaz çalışmaları onun soyut dışavurumculuk (Expressionism) akımının içinde bulunduğu ve özgün şekilde konumunu yansıtmaktadır. Özellikle 1948 yüzyıllarda ömrü boyunca sürdürdüğü "Elegy to the Spanish Republic" (İspanyol Cumhuriyeti'ne Ağıt) tablosundaki siyah beyaz çalışmada kullandığı en çarpıcı örnektir.

Şekil 4. *İspanya Cumhuriyeti'ne Ağıt – Elegy To The Spanish Republic Tarih: 1961, Orijinal Boyut: 178 X 229 Cm,*

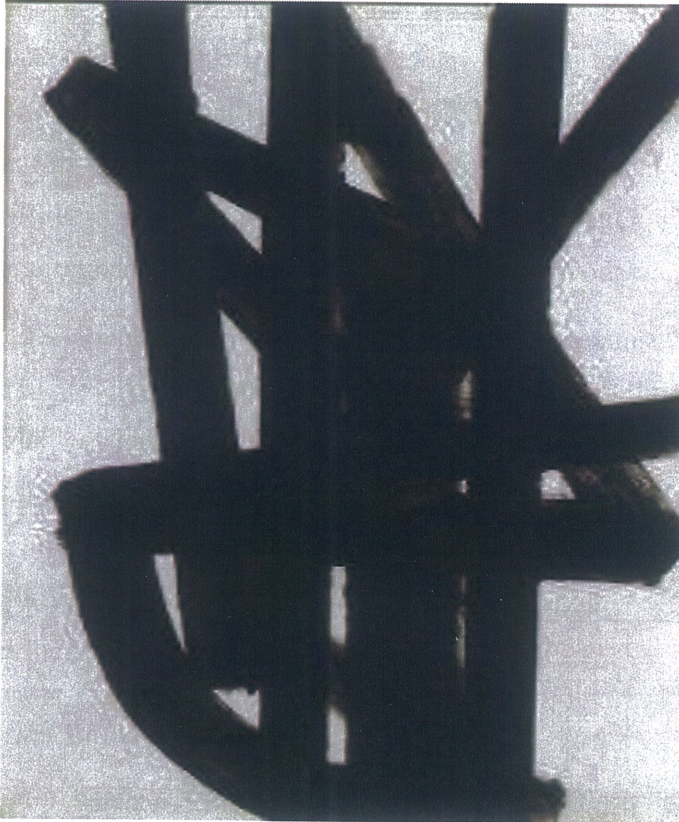
Bu seri hem içerik hem duyarlılık açısından Motherwell'in estetik anlayışını siyasi duyarlılığını felsefi görüşünü bildirir. Motherwell'in siyah beyaz çalışmalarında sadece estetik bir tercih değil aslında hem ölüm yas ve de direnişin simgesel bir ifadesidir. 'Elegy' serisindeki siyah beyaz dikey formlar tradejiyi bastırılmışlığı temsil ederken arka kısımdaki beyaz ise umudu sessizliği anlatmaktadır. Motherwell'in siyah beyaz paletlin sırrı yoğun bir duygusalığa yük olmuştur. Sınırlı renk kullanımı Kompozisyo'nun ritmik ve biçimsel anlamın gücüne odaklanmamızı sağlar. İspanya İç Savaşında Motherwell tarihsel olayları soyutlaştırarak ve biçimleri yansıtarak politik bilinçaltı yaratır. Siyah Beyaz'ın anlamları iyilik ve kötülüğü kaos ve ölümü yaşam ve düzeni gibi felsefi düzeni çağırıştırır.

Motherwell'in fırça darbeleri oldukça spontene görünür bu da onu Jackson Pollock gibi dışavurumcu çağrıştırdıklarıyla benzerlikler gösterir. Siyah formun yüzeyselliği fiziksel varlığı ile izleyiciyle doğrudan bir duygusal bağlılık gösterir. Bazı sanatçılar onun siyah beyaz formlarının Japon veya Çin kaligrafisine benzersiz bir ruh taşıdığını söylemektedirler. Bu düşüncede eserlerine hem Batılı hem de Doğulu bir boyut katmaktadır. Motherwell'in siyah beyaz çalışmaları yalnızca görsel olarak değil tarihsel ve duygusal olarak da derin anlamlar taşımaktadır. Sanatçı minimalist bir duygusal yolculuğa çıkarmaktadır. Bu eserler soyut sanatın salt biçimselliğinin olmadığını birden fazla mesajlar içerdiğini gösteren önemli örneklerdir.

Sanatçı yaratım sürecinde yeni arayışlar özgün eserler üretme çabasıdır. Üretimin sonuçlarına baktığımız da ne yeterli olabilir ne de bu koşullar önceden tahmin edilebilir. Bu sebepten dolayı da sanatçı eser üretirken hangi formu veya materyali tam olarak nasıl seçeceğini bilir eserler yaratıcı düşünceyle seçilmiş olup bütün halinde alınmaktadır. Sanatçı kendi duygularını izleyiciye aktarmak istiyorsa eğer sanat eseri yalnızca dışavurumcu değil iletişimi de kapsmalıdır. Görsel veya duygusal hissedebilir olan topluluğun yaratıcı deneyimini de sahip olmalıdır. Şöyle ki sanatçı seyircinin duygusal fikirlerini gösterimini yükselten ve duygusal ruhsal deneyimin toplumsal yaratıcı deneyimine dönüştürmektedir. Sanatçı sonuç olarak bu yoldan ilerleyen ve de geliştire bilen kendi dillini yansıtabilendir. Sadece görsel algıyı değil aynı zaman da ruhsal duyu alanın da kendini geliştirmiştir.

Pierre Soulages(1919 -2022)

Esere baktığımız da siyahlarla oluşturulan derinlik etkisi erken dönem Amerikan soyut dışavurumcu üslubuyla birlikte biçimsel seçeneklerinden biri olan sert kenar resmi (hard-edge painting) anlayışının etkisiyle oluşturmaktadır. Temel noktada üslubun tercihindeki sebep, tuval yüzeyindeki renk dokusunun hissettirilmesi amaçlanır. (Van Gogh vd.1960, s.)

Şekil 5. Resim (Tuval üzerine siyah yağlıboya, 193,4 x 129,1 cm) (Soulages, 1948-49)

Deneyimin sonuç olarak psikoloji ve fiziksel düzeyini sanat alanın da dışavurumlar bir temel nokta için de savunulmaktadır. Fikir ve düşünce bir bütün haline gelerek birleşmiştir.

Sanatçının kafasının da tasarlayıp sunduğu hayal objesi seyirci ve izleyici tarafından algılanabilen yaratıcı faaliyetin kişi için hayal gücü ve anlamlandırma olmaktadır. Devamına baktığımız da dışavurumcu sanat anlayışında hayal gücünün dikkate alınması propaedeutik olarak görülmektedir. Bu üslubun Avrupa'daki, özellikle de Fransa'daki temsilcileri sözü edilen teknik ile Amerikan soyut dışavurumcu etkisin de olup: fakat Avrupa'nın kendine özgü lirik soyutlamacı, daha içe dönük ve sezgisel bir yaklaşımın etkisinde kalmıştır. (Van Gogh vd. 1960, s. .) Siyahın beyaz kontrastıyla birlikte tuval yüzeyinde serbest teknikle kullanım şekli kontur etkili resim anlayışını dönüştürerek, jestüel ve daha serbest ve hareketli bir fırça tekniği kullanılmıştır. Soulages'ın erken dönem örneklerinde hissedilse de dönem Avrupa'sını da doğrudan etkileyen elin bir tür "fırça" gibi kullanımı resimsel anlayışını yansıtır. Bu tip bir resimleme anlayışı Soulages'ın çağdaşları arasında Hans Hartung ve Antonie Tapie gibi ressamlar tarafından da uygulanır. Soulages'ın 1950'li yıllar ortalarına doğru siyah boya tekniğinin gelişmesiyle birlikte doğanın organik unsurlarıyla tuval yüzeyindeki kaligrafik şeritlerinin özellikle ceviz kabuğu boyasıyla birleştirilerek yeni arayışlar etkisinde kendini göstermektedir. Soyutlamacı tarzda ele aldığı bu çalışmalarının geneline baktığımız da ceviz kabuğu boyası ile siyahların kullanımının Entegre olduğu bir yaklaşımı ifade etmektedir. Özellikle 1950'li yılların ortalarında başlamakta olup sonuna kadar giden çalışmalar da bir başka önemli faktör ise Uzakdoğu etkileri resimleme anlayışın da devreye girdiği görülmektedir. Siyahlarının kaligrafik etkisi de tam bu anda etkileşimin gerçekleştiği tarihlerde net bir şekilde hissedilir. 1960'lı yılların başından itibaren Japon kaligrafisinin çeşitli örneklerini inceleyen ve etkisin de kalan Sanatçı bu kaligrafi örneklerinin siyah-beyaz karşıtlığında şekillenen fizyonomik özelliklerine odaklanmıştır (Ceysson, 1996, s.).

Bu noktada Soulages'ın siyahlarının kurgulanışında en net hissedilen ayrımlardan birisi de biçimsel plastisitenin unsurlarının yanında anlam bilimsel özelliklerini de hissettirmektedir. Uzakdoğu kavramsal yaklaşımlarından biri olan ve özellikle zen felsefesinin de ayrı bir yeri olan boşluk olgusunun Soulages'ın bu dönem çalışmalarında bu etki hissedilmektedir. Ceviz kabuğu ve boya ile birlikte kullanılan siyah şeritler dışında kalan beyaz boşluklarda alanları görünür kılınıyor olması, Soulages'ın resimleme tarzında 1950'li yılların ortalarından itibaren şekillenen resim tarzını da ifade etmektedir.

Ernst Ludwig Kirchner(1880 -1938)

Sanatçı Ernst Ludwig Kirchner'in "Sinirli İnsanlar Yemek Yiyor" adlı eseri, Ekspresyonizm sanat akımına ait olup tür resmi olarak sınıflandırmaktadır. Sanatçı görsel olarak dikkat çekici yaptığı bu eser de yemek yeme eylemine katılan figürleri tasvir etmek için siyah ve beyazın çarpıcı bir kontrastını kullanmıştır. Dışavurumculuk eyleminin yansıttığı

karakteristik özelliği olan abartılı, engebeli formlar ve kaligrafik şeritleriyle başlığın gerginlik önerisiyle uyumlu olarak yoğun duygu ve huzursuzluk vermektedir. Figürlerin keskin yüz hatları ve vücutlarının dinamik, neredeyse kaotik düzenlemesi, gerginlik ve iç dünyasını yansıtmaya da katkıda bulunuyor.

Şekil 6. *Ernst Ludwig Kirchner, Nervous People Eating (Sanatorium Kohnstamm), 1916, Woodcut on paper. 30,7 x 44,5 cm*

Tasvir, ham ve çağrışımlar olup, nesnelerin psikolojik durumunu günlük bir sahne içinde başarıyla özetlemektedir. Tabaklar, yiyecekler ve içecekler gibi nesneler soyut bir şekilde işlenerek sanat eserinin rahatsız edici atmosferine katkıda bulunmaktadır. Sanat eserinde sanatçının kendi iç dünyasını ve fikirlerini oluşturma adına hayal gücünü hazırda hissetmesi gerekir. Sanat eseri görülmemiş duyulmamış olabilir fakat hayal edilmiş olmaktadır. Hayal etmek gerçekte eyleme geçmese bile eylem ile faaliyet haline getirilmektedir. Bu eylem ise kişinin dışavurumuyla üretilir ve de kendi estetik benliğiyle de birleştirilir. Sanat eseri sanatçının kafasının da yer eden bir fikir olmuş ve sanat alanında ki akıl ihtiyacı olmasa bile kendi duygu ve psikolojik hisleri üzerin de kontrolü sağlamıştır.

Sanatsal yaratıcılığın temelini baktığımızda bir düşüncenin veya bir amacın var olması eserin vücut bulması halidir adeta ve bu amaç doğrultusunda hedefe ulaşması da sanatçının ifade biçimidir. Belirli bir düşünceyle biçimiyle dışavurumcu sanatçı duygu ile ilgilenen ve de uğraşan kişidir. Amaç sanatçının özür hakimiyetini oluştururken eser üzerinde yeniliği öngörmesidir.

Dışavurumcu Akımın Psikanaliz Ve Dışavurum Üzerine Etkisi

Modern sanat akımı ruhsal ve Psikolojik olarak bilinçaltı etkilerin oldukça yoğun görüldüğü sanat akımında ki sanatçılar kendilerini ifade etmek için farklı sanatsal arayışlarına girmişlerdir. Devamın da ise hem psikanaliz hem de otomatizm içerisindeki sanatçıların görsel algı bağlantısı kurabilecekleri bir alan yaratılmıştır. Araştırmanın amacı sürrealist ve soyut dışavurumcu resimlerin otomatist anlatı bakımı ele alınarak otomatizmin sanatçıları ve eserleri üzerindeki etkilerini incelemektedir.

Araştırmada literatür ve de eser inceleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma Max Ernst, Joan Miro, Andre Masson, Willem de Kooning, Franz Kline, Jackson Pollock ve her bir sanatçı birer eseri ile sınırlandırılmıştır. Araştırma sonucunda ise otomatizmin sürrealist ve soyut dışavurumcu sanatçıların duyu ve bilinçaltına inebilmelerinin kolaylık olduğunda saptanmıştır. Böylece var olmayanın yani görünmeyen yansıtılabilmesi düşüncesinden kolaylıkla hareket edilerek sanatçıların ruhsal benliklerinin birlikte özgün çalışmalar yapmakta ve bunu gerçekleştirmelerinde otomatizmin çok önemli bir rol olduğu görülmektedir. Ve günümüzdeki sanat eğitimi alanında da bireylerin yaşadıkları ve de bilinçaltında yatan duygu ve yoğunluk balgamında psikolojik durumlarından etkilenerek hareketle özgün eserler üretebilirler buna da otomatizm ve otomatist uygulamaların destek sağlayabileceği sonucuna varılmıştır. Siyah ve beyaz, biçimsel olarak sadelik taşısa da içeriksel olarak çok yönlü ve derin anlamlar yüklenmektedir. Eser analizlerine baktığımızda arınmış kompozisyonlar, duygu yoğunluğunu daha doğrudan bir şekilde aktarmaktadır. Böylece içerik ve biçim bütünleşir; sade görünen bir yapı, karmaşık duyguların taşıyıcısı haline gelir. Sanatçının iç dünyasındaki karanlık, boşluk, isyan ya da sessizlik gibi duygular, bu iki renk aracılığıyla yoğun ve çarpıcı biçimde dışa vurulur. Siyah ve beyazın karşıtlığı, yalnızca görsel değil, aynı zamanda duysal felsefi ve psikolojik bir karşıtlıktır. Bu yönüyle, dışavurumculuğun özüne en uygun renk çiftlerinden biridir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Uygulama Raporu

Dışavurumculuk (ekspresyonizm) sanatçının bireysel görüşünün içsel benliğindeki yoğun duyguların yansıtıldığı ve ya öznel algısıyla birlikte yeniden üretilebilen bir sanat akımıdır. 20 yüzyılın başların da özellikle baktığımız da Almanya'da yükselen bu anlayışı ve de savaş sosyal yalnızlığın sanat üzerindeki baskıyı da dışavurumu da görülmektedir. Genellikle cesur abartılı ve alışılmadık şekilde uygulama yapılmıştır. Özellikle renk kullanımının abartılı olduğu dışavurumcu anlayışta, siyah-beyazın nasıl güçlü bir anlatım aracı olduğunu ve ifade gücünü kullanılabildiğini araştırmak ve bu doğrultuda bir uygulama gerçekleştirmektir.

Dışavurumculuk, 20. yüzyılın başlarında özellikle Almanya'da gelişen ve bireysel duyguların yoğunluğuyla ifade gücünü anlatan bir sanat akımıdır. Bu akımda renk, formlardan bağımsız bir anlam taşımaktadır; duygu durumunu yansıtan bir araç haline gelmiştir. Bu bağlamda siyah ve beyaz, geleneksel olarak "renk" sayılmasa da, dışavurumcu sanatçılar tarafından güçlü Kontrastlar yaratarak dramatik etki oluşturmuş aynı zaman da ruhsal yoğunluğu vurgulamak için kullanılmıştır. Bu dönem de ki sanat eserleri siyah ve beyaz renk ile doğrudan duyguyu ifade etmek amacıyla sert geçişlerle uygulandı. Renklerin ara tonları (gri) ile derinlik ve atmosfer yaratıldı. Spatula ile yapılan yüzey dokuları, hissi derinleştirmek için kullanılmıştır. Renklerin yokluğuna rağmen, duyguların yoğun biçimde yansıtılabildiği; özellikle karanlık ve aydınlık arasındaki geçişte ise psikolojik gerilim yaratıldığı tespit edilmektedir. Renkli dışavurumculuğa kıyasla daha sade ama daha çarpıcı bir anlatım elde edilmiştir. Renklerin psikolojik etkilerini sorgulayan bu çalışma, duygu yoğunluğunun renklerin canlılığına bağlı olmadığını, aksine siyah-beyazın yalınlığı ile daha etkileyici hale gelebileceğini ortaya koymuştur. Ancak bu çalışmanın temel çıkış noktası, dışavurumcu estetikte siyah ve beyaz gibi "renk olmayan" öğelerin de nasıl etkili bir ifade aracı olabileceği sunulmaktadır. Renklerin yokluğu bir sınırlama değil, aksine güçlü bir anlatım şeklidir. Siyah ve beyaz, karşıtlıkları, içsel benlikleri, ölüm ve yaşam gibi zıt kavramları, ruhsal gerilimleri gibi bir bütünlük alanı sunmaktadır. Siyah ve beyaz gibi temel renkler görsel unsurlar da derin bir etki yaratabilmektedir. Bu yaklaşım özellikle gravür, linol baskı, karakalem ve litografi gibi tekniklerde yaygın şekilde görülür. Sanatta siyah ve beyaz, sadece teknik araçlar değil, aynı zamanda taşıdıkları sembolik anlamlar bakımından da önemli rol oynar.

İçerik Ve Biçime Yönelik Saptamalar

Dışavurumculuk iyi ve kötü umut ve umutsuzluk bilinç ve bilinçdışı etmenleri ve bu kutuplar arasındaki gerilimi doğrudan yansıtır. Dışavurumcu resim anlayışın da renklerin eksik oluşu izleyicinin dikkatini çeker aynı zaman da ışık gölge Kompozisyon anlamının da yoğunlaşır. Bu anlatım duygunun çıplak haliyle ortaya çıkmasını sağlar. Siyah beyaz renk bastırılmış içsel benliğin yabancılaştırılma korku yalnızlık gibi konuları daha doğrudan yoğun aktarımına olanak vermektedir. Uygulama da izlenen film karakterlerinden etkilenerek anbiyastan ve de korku filmi içersin deki karakter analizi sonucu abartılarak rahatsız edici bir şekilde yalnızca korkutmak değil amaç insan doğasının karanlık yüzleşmeyi sunmaktadır. Sinema türü alanın da dışavurumculuk ve ya korku eğlence türünden çıkarılıp psikanaliz ve de sanatsal olan bir deneyime dönüştürür. Görsel estetikten tematik dokuya derinlemesine sanatsal bir kesit sunar. Her iki alanda da dışsal duyguyu değil içsel duyguyu bilinçaltı duyguları ruhsal sarsıntıyı merkeze alınır. Bu ortak noktada da sinema bir tür olarak değil dışavurum olarak değerlendirilir. Dışavurumculuğun sinema alanında ki en etkili en çarpıcı 1920'lerdeki Alman korku filmleriyle görülmektedir. 'The Cabinet of Dr.Caligari' dir.

Örneğin Caligari'nin Kabinesi filmindeki sert kontrastlar karakterlerin içsel çatışması mekan üzerinde yansıtılmaktadır. Dışavurumculuk dış gerçekçilikten uzak bir şekilde onu çarpıtıp, bozarak içsel anlama yaklaşır. Siyah beyaz, zaman ve mekan evrenselliği ve de belirsizliği vurgulamaktadır. Sanatın ve resmin oluşumuyla ilgili sanatçının düşünceleri dışavurumu ile genel anlamıyla yansıma ile görülmektedir. Ve izleyici sanat eseriyle bağ kurarak sanatçı arasın da etkileşim sağlamıştır. Bununla birlikte sanat esri sanatçının dünyasını fişkırtması değil bütün oluşturduğu yadsınamaz bir gerçekliktir.

Sonuç

Siyah ve beyaz, görsel dilin iki uç noktasıdır ve bu karşıtlık, insan psikolojisinin karanlık ve aydınlık yanlarını simgeleme konusunda büyük bir algıya sahiptir. Renk kullanılmadan oluşturulan yüzeyler, figürler ve boşluklar, izleyiciye duygusal olarak daha doğrudan ve çarpıcı bir mesaj vermektedir. Bu yönüyle siyah-beyaz kullanımına baktığımız da dışavurumcu renk anlayışına derinlik katan, düşünsel yoğunluğu artıran bir anlatım biçimi sunulmaktadır. Uygulama sürecinde kullanılan teknikler, görsel sadeliğe göre güçlü tavırların ağır bastırıldığı biçimlere dikkat edilmektedir. Siyah beyaz renkler ilk bakışta alışageldik olmasa da birçok sanatçı için çarpıcı duygular taşımaktadır. Siyah beyaz palet ışık gölge ilişkisindeki dramatik bir derinlik yaratırken: kaygı korku yalnızlık gibi duyguları soyut anlamda yansıtan dildir. Siyah beyaz renk dışavurumcu sanatın özünde bireysel kırılmaların psikolojik derinliğin de de

yalın ama etkili bir anlatım biçimi vardır. Doku, leke ve kontrast gibi öğelerle desteklenmiş ve renk olmadan da oldukça güçlü bir atmosfer oluşturulmuştur. Bu çalışma, renklerin yokluğunun bir eksiklik değil; aksine duygu yoğunluğunu arttıra bilen bilinçli bir tercih olabileceğini ortaya koymuştur.

Sonuç olarak, dışavurumcu sanat akımının da siyah ve beyazın kullanımı, sanatçının ifade alanını genişleten; derin, sade ve etkileyici bir anlatım dilidir. Bu anlayış, hem teknik hem de kavramsal olarak sanatçıya farklı düşünme ve üretme olanakları sunmaktadır. Çalışmalarımı sürdürdüğüm noktada birçok kaynaktan renk ve Psikanaliz ve dışavurumun iç içe bulunduğunu anlamlandırmıştır. Anlamlandırma çabam içerisinde görsellerle desteklenmiştir. Bu anlamda siyah beyazın kullanımındaki ifade gücünü desteklediğini görmekteyim...

KAYNAKÇA

<http://arts.artuklu.edu.tr/tr/download/article-file/3204377>

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2800845>

https://prestelpublishing.penguinrandomhouse.de/leseprobe/Ernst-Ludwig-Kirchner/leseprobe_9783791359342.pdf

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3252967>

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/intjcss/issue/30959/336605>

<https://www.ulakbilge.com/makale/pdf/1377466300.pdf>

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/203746>

<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2928412>

<https://www.idildergisi.com/makale/pdf/1490880186.pdf>

Shulamith Behr ve Duygu Güles Kökek (Cilt 1) Hayalperest Yayınevi Kağıthane /İstanbul

EKLER

Rukiye Tahtalı 'Ritüel'(70x100),2025

Rukiye Tahtalı 'İsimsiz' 2025

Rukiye Tahtalı 'İsimsiz '2025

Rukiye Tahtalı 'İsimsiz '2025

Rukiye Tahtalı 'İsimsiz' 2025

Rukiye Tahtalı 'İsimsiz' 2025

Rukiye Tahtalı 'İsimsiz' 2025

Rukiye Tahtalı 'İsimsiz' 2025

Rukiye Tahtalı 'İsimsiz' 2025

Rukiye Tahtalı 'İsimsiz' 2025

Rukiye Tahtalı 'İsimsiz' 2025

Rukiye Tahtalı 'İsimsiz' 2025

Rukiye Tahtalı 'İsimsiz' 2025

Rukiye Tahtalı 'İsimsiz' 2025